

Sygn. akt I ACa 574/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 czerwca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Dorota Markiewicz

Sędziowie: SA Ewa Kaniok (spr.)

SO del. Bernard Chazan

Protokolant: sekretarz sądowy Marta Puskarska

po rozpoznaniu w dniu 23 czerwca 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. W. i J. W.

przeciwko (...) spółce akcyjnej z siedzibą w M.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 26 stycznia 2016 r., sygn. akt II C 246/14

I. oddala apelację;

II. zasądza od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w M. na rzecz A. W. i J. W. kwoty po 3600 zł (trzy tysiące sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

Bernard Chazan Dorota Markiewicz Ewa Kaniok

Sygn. akt: I ACa 574/16

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 25 marca 2014 r. A. W. wniosła o zasądzenie na jej rzecz od (...) S.A. w M. zadośćuczynienia w wysokości 80 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami i od dnia 10.09.2013 r. do dnia zapłaty za krzywdę z powodu tragicznej śmierci córki K. W. oraz 80 000 zł tytułem odszkodowania, za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej spowodowanej śmiercią dziecka, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Pozwem z dnia 27 marca 2014 r., złożonym w sprawie o sygn. akt XXIV C 390/14 J. W. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od (...) S.A. w M. zadośćuczynienia w wysokości 80 000 zł za śmierć córki K. W. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 10.09.2013. do dnia zapłaty oraz kwoty 20 000 zł tytułem odszkodowania za pogorszenie się jego sytuacji życiowej na skutek utraty córki, wraz z ustawowymi odsetkami od wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Sprawa z powództwa J. W., prowadzona pod sygn. akt XXIV C 390/14 połączona została do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia ze sprawą II C 246/14, wytoczoną przez A. W. i prowadzona pod sygn. akt XXIV C 390/14.

(...) S.A. w M. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powodów kosztów postępowania.

W uzasadnieniu pozwany wskazał, iż nie neguje swojej odpowiedzialności za skutki wypadku z dnia 26 lutego 2011 r., a jedynie wysokość swego obowiązku.

Wyrokiem z dnia 26 stycznia 2016 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w punkcie pierwszym zasądził od (...) SA w M. na rzecz A. W. tytułem zadośćuczynienia kwotę 59 500 zł (pięćdziesiąt dziewięć tysięcy pięćset złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od 10 września 2013 r. do dnia zapłaty, w punkcie drugim - zasądził od (...) SA w M. na rzecz J. W. tytułem zadośćuczynienia kwotę 45 500 zł (czterdzieści pięć tysięcy pięćset złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od 10 września 2013 r. do dnia zapłaty, w punkcie trzecim - zasądził od (...) SA w M. na rzecz A. W. tytułem odszkodowania kwotę 28 000 zł (dwadzieścia osiem tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od 25 marca 2014 r. do dnia zapłaty, w punkcie czwartym - zasądził od (...) SA w M. na rzecz J. W. tytułem odszkodowania kwotę 20 000 zł (dwadzieścia tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od 27 marca 2014 r. do dnia zapłaty, w punkcie piątym - oddalił powództwa w pozostałym zakresie, w punkcie szóstym rozstrzygnął o kosztach procesu, przy czym ostateczne rozliczenie tych kosztów pozostawił Referendarzowi Sądowemu.

Sąd Okręgowy ustalił, iż w dniu 26 lutego 2011 r. śmierć poniosła K. W.. Zmarła była córką A. W. i J. W..

Sąd Rejonowy w Płońsku II Wydział Karny, wyrokiem z dnia 31 stycznia 2013 r., wydanym w sprawie II K 455/12, zmienionym przez Sąd Okręgowy w Płocku wyrokiem z dnia 18 września 2013 r., sygn. akt V K 326/13 uznał kierującego samochodem osobowym marki D. (...) za winnego spowodowania wypadku, w którym śmierć poniosła K. W..

Pojazd sprawy zdarzenia ubezpieczony był z tytułu odpowiedzialności cywilnej na podstawie obowiązkowej umowy ubezpieczenia zawartej z (...) S.A. w M. z siedzibą w W..

Decyzją z dnia 16 lipca 2012 r., pozwany przyznał na rzecz powodów zadośćuczynienie w wysokości po 15 000 zł, pomniejszając je o 30% z uwagi na fakt przyczynienia się zmarłej do powstania wypadku.

Pismem z dnia 23 sierpnia 2013 r. powodowie wezwali pozwanego do zapłaty kwot po 100 000 zł tytułem zadośćuczynienia ponad dotychczas wypłacone kwoty.

Pozwany w pismach z dnia 8 marca 2013 r., poinformował, iż jego zdaniem brak jest podstaw prawnych do zmiany stanowiska w zakresie wysokości przyznanego świadczenia.

A. W. w chwili wydania wyroku miała 55 lat. Powódka posiada wykształcenie zawodowe - jest cukiernikiem. Pozostaje w związku małżeńskim z J. W., z którego urodziło im się troje dzieci: M., K. i M.. Przed wypadkiem córki - K. W. powódka zatrudniona była na stanowisku pracownika fizycznego w Zespole Szkół Zawodowych nr (...) w P., gdzie świadczyła pracę w godzinach 12:00 - 20:00. Podczas jej nieobecności obowiązki domowe przejmowała zmarła córka, która zajmowała się gotowaniem, sprzątaniem, robieniem zakupów i opieką nad bratem. Powódka miała bardzo dobry kontakt ze zmarłą córką, była powiernikiem jej sekretów, doradzała jej w trudnych chwilach, słuchała jej zwierzeń. W każdej chwili mogły liczyć na swoją pomoc i wsparcie. Po powrocie powódki z pracy wychodziły razem na zakupy, często się śmiały. W 1995 r. w związku z problemami z rodziną męża, powódka podjęła prywatne leczenie psychiatrycznie. Następnie przez 4 lata leczyła się w P. w (...). Po urodzeniu dziecka - w okresie od lipca 2001 roku do sierpnia 2006 roku - leczona była w (...) z powodu zaburzeń lękowych uogólnionych, a potem uogólnionych i depresyjnych mieszanych. W okresie po sierpniu 2006 roku do czasu wypadku nie leczyła się psychiatrycznie. Ponadto powódka leczyła się przewlekłe na zapalenie trzustki - przeszła operację trzustki oraz z powodu kamicy nerkowej.

Początkowo po śmierć córki - A. W., pomimo cierpień, starała się nie uzewnętrzniać swojego bólu. Już po tygodniu od wypadku wróciła do pracy, skupiła się na załatwieniu spraw formalnych, opiekowała się wszystkimi członkami rodziny. Jednakże po kilku miesiącach od wypadku zachowanie powódki uległo diametralnej zmianie, objawiając się w trudnościach z codzienną aktywnością, zaburzeniami snu, łaknienia, problemami w realizacji swej roli zawodowej. Towarzyszyło jej poczucie osamotnienia, beznadziejności i przygnębienia, brak wiary w lepsze jutro, powodujący izolację od otoczenia. Powódka stała się płacziwa, drażliwa, nerwowa i impulsywna. Zadręczała się również wyrzutami sumienia i obwiniała się za śmierć córki. W dniu 30 maja 2012 r. podjęła leczenie psychologiczne, a następnie w dniu 14 listopada 2012 r. zdecydowała się na leczenie psychiatryczne. Utrata córki spowodowała u niej epizod depresji umiarkowany.

Obecnie stan psychiczny powódki uległ poprawie. Czuje się dobrze, choć są dni, że rozpamiętuje śmierć córki. Sporadycznie leczy się w poradni zdrowia psychicznego, nadal przyjmuje leki, poza nasennymi, które obecnie odstawiła. A. W. nadal pracuje w szkole, do której chodziła jej córka, spotyka jej znajomych, nadal odczuwa tęsknotę za utraconym dzieckiem i nie może pogodzić się z odejściem córki, ale stara się tłumić negatywne emocje.

J. W. w chwili wydania wyroku miał 58 lat, z zawodu jest murarzem. Zgon córki nie wpłynął na jego możliwości zawodowe, co przejawiało się w tym iż wrócił do pracy po miesiącu od śmierci dziecka. Zdarzenie to jednak miało negatywny wpływ na jego stan psychiczny oraz utrudniało funkcjonowanie - wywołało cierpienie, poczucie smutku i straty, bezsenność. W czasie gdy nie uczęszczał do pracy codziennie chodził na grób córki. Okres żałoby po śmierci K. W. utrzymywał się u powoda przez około rok. Jego stan nie wymagał interwencji psychologicznej ani psychiatrycznej. Przez około 3 miesiące przyjmował leki na uspokojenie, które zdobyła dla niego żona, martwiąc się o jego psychikę.

Obecnie J. W. czuje się dobrze. Problemy ze snem ustąpiły, nie przyjmuje żadnych leków. Do chwili obecnej nie może jednak pogodzić się z odejściem córki, codziennie odczuwa jej brak. Bywa nieobecny, zamyślony, unika rozmów o wypadku.

Cała rodzina przeżyła śmierć K. W., w tym również brat zmarłej - M.. Nastąpiła zmiana w funkcjonowaniu rodziny, jej członkowie odczuwali brak więzi, ciepła i zjednoczenia. Obecnie jednak sytuacja uległa poprawie. Rodzina ponownie zbliżyła się do siebie. Ponadto samopoczucie powodów poprawiły narodziny we wrześniu 2014 r. wnuczki drugiej z córek powodów.

Sąd Okręgowy przywołał treść art. 822 k.c., na podstawie którego przez umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zakład ubezpieczeń zobowiązuje się do zapłacenia określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone osobom trzecim, względem których odpowiedzialność za szkodę ponosi ubezpieczający albo osoba, na której rzecz została zawarta umowa ubezpieczenia.

Stosownie do treści art. 34 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, (...) i (...), z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia.

Zgodnie z art. 446 § 4 k.c. sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Przyznanie zadośćuczynienia pieniężnego ma na celu zrekompensowanie krzywdy za naruszenie prawa do życia w rodzinie i ból spowodowany utratą najbliższej osoby (wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 7.07.2009 r., II AKA 44/09).

Odnosząc się do wysokości zadośćuczynienia Sąd Okręgowy podkreślił, iż krzywda wywołana śmiercią dziecka jest niewątpliwie jedną z najbardziej dotkliwych z uwagi na rodzaj i siłę więzów pomiędzy rodzicem a dzieckiem. K. W. była dla rodziców dużym oparciem, była pomocna w opiece nad chorym bratem, którym zajmowała się do czasu powrotu rodziców z pracy. Dzięki niej powodowie byli spokojni, gdyż wiedzieli, że syn jest pod dobrą opieką. Jednocześnie

często przygotowywała posiłki, więc rodzice - po powrocie z pracy - mogli usiąść z całą rodziną i cieszyć się swoim towarzystwem. Powodowie byli dumni z córki, cieszyli się jej sukcesami, wspólnie z nią snuli plany na przyszłość. Sąd Okręgowy wskazał, że krzywda odczuwana przez powodów jest tym bardziej dotkliwa, że śmierć ich córki nastąpiła nagle i nieoczekiwanie, w wypadku komunikacyjnym, zwinionym przez sprawcę kolizji.

Dla A. W. śmierć córki wiązała się z przeżyciem pustki, poczucia winy, żalu i tęsknoty. Jej stan wymagał zarówno leczenia psychologicznego jak i psychiatrycznego, które podjęła jakiś czas po wypadku. W związku z przeżyciami po śmierci córki u powodki doszło nawet do ujawnienia się zaburzenia adaptacyjnego w postaci depresji. Cierpienie psychiczne i zmiana stylu jego funkcjonowania w rolach społecznych w związku ze śmiercią córki spowodowały, iż doznała 3% uszczerbku na zdrowiu psychicznym. Mimo upływu niemal 4 lat od wypadku nadal wymaga wsparcia psychologicznego i interwencji przeciwdepresyjnej.

J. W. po śmierci K. W. całkowicie zamknął się w sobie. Powód znalazł się po wypadku w trudnej sytuacji i próbował sobie radzić z jego konsekwencjami stosując mechanizm obronny typu ucieczki, odreagowania. Z córką łączyły go bliskie relacje, kochał ją i rozpieszczał, pozwalając na więcej niż pozostałym dzieciom. Po śmierci córki wrócił do swoich codziennych obowiązków, ale stał się jeszcze bardziej zamknięty, nie chciał rozmawiać o zdarzeniu. Tragedię przeżywał w samotności. Poradził sobie z tym zdarzeniem lepiej niż jego żona - nie wymagał leczenia psychologicznego ani psychiatrycznego.

Powodowie po śmierci córki nie stali się osobami całkowicie samotnymi. Poza zmarłą K. W. posiadają jeszcze dwoje dzieci, starsza córka ponownie z nimi zamieszkała, udzielając im wsparcia. Nadto obecnie wiele radości powodowie czerpią z ich relacji z wnuczką.

Wobec powyższego, Sąd I instancji uznał za stosowne zasądzenie na rzecz A. W. kwoty 59 500 zł, a na rzecz J. W. kwoty 45 500 zł, z tytułu zadośćuczynienia w rozumieniu art. 446 § 4 k.c. Zasądzając wskazane kwoty wziął pod uwagę już wypłacone przez pozwanego na rzecz powodów kwoty oraz 30 % stopień przyczynienia się K. W. do wypadku, w wyniku którego poniosła śmierć.

Sąd Okręgowy uznał, że odsetki ustawowe na rzecz powodów powinny zostać zasądzone na podstawie art. 481 § 1 k.c. Stosownie do treści art. 817 § 1 k.c. oraz art. 14 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych,(...) i (...), ubezpieczyciel obowiązany jest spełnić świadczenie w terminie 30 dni, licząc od zgłoszenia szkody. Powodowie żądanie wypłacenia na ich rzecz zadośćuczynienia zgłosili już 10 stycznia 2012 r. jednak zasądzenia odsetek domagali się od 10 września 2013 r., tj. od upływu terminu wskazanego pozwanemu w piśmie wzywającym do wypłaty dodatkowego zadośćuczynienia.

Ustosunkowując się do roszczenia o odszkodowanie Sąd Okręgowy wskazał, iż w niniejszej sprawie zastosowanie znajdzie art. 446 § 3 k.c. Zgodnie z jego brzmieniem Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli skutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. W doktrynie prawa cywilnego jak i w orzecznictwie, przyjmuje się, iż odszkodowanie to obejmuje szeroko pojęte szkody majątkowe, często nieuchwytnie lub trudne do obliczenia, prowadzące do znacznego pogorszenia się sytuacji życiowej osoby najbliższej. Rekompensacie w ramach „stosownego odszkodowania” podlegają szkody spowodowane rozstrojem zdrowia wywołanym szczególnie tragicznymi okolicznościami śmierci osoby bezpośrednio poszkodowanej, utratą aktywności życiowej, utratą oczekiwanej pomocy i wsparcia członka rodziny, których mogła ona zasadnie spodziewać się, w chwilach wymagających takich zachowań.

Zdaniem Sądu Okręgowego nie budzi wątpliwości, iż skutek śmierci K. W. sytuacja życiowa jej rodziców uległa pogorszeniu, choć u każdego z powodów w różnym stopniu. K. W. służyła pomocą swoim rodzicom, zwłaszcza matce, odciążając ją w obowiązkach domowych, opiekując się bratem, gotując. Biorąc pod uwagę zasady doświadczenia życiowego, a także silne więzi emocjonalne, które łączyły zmarłą z rodzicami, a także dotychczasowy tryb życia powodów, oraz ich córki sąd uznał, że mogliby oni liczyć na jej pomoc również w przyszłości. Nadto pomimo, iż w dacie śmierci zmarła jeszcze się uczyła i nie osiągała dochodów, jednak w normalnym toku rzeczy, po zakończeniu nauki podjęłaby pracę i mogłaby wspierać rodziców nie tylko poprzez osobistą pomoc, ale również finansowo. Tym

samym, sytuacja życiowa powodów po śmierci córki uległa znacznemu pogorszeniu, co uzasadnia zasądzenie na ich rzecz odszkodowania.

Sąd Okręgowy wskazał, iż stosowną kwotą odszkodowania, która zrekompensuje powodom znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej po śmierci córki jest w przypadku J. W. kwota 30 000 zł, zaś w przypadku A. W. kwota 40 000 zł. Biorąc j pod uwagę przyjęty stopień przyczynienia się zmarłej do wypadku sąd zasądził odpowiednio 28 000 zł na rzecz powódki i 20 000 zł na rzecz powoda.

Jednocześnie Sąd Okręgowy uznał, że odszkodowanie w wyższej kwocie byłoby wygórowane i dlatego roszczenie powódki w pozostałym zakresie oddalił jako nieudowodnione.

Odsetki ustawowe od zasądzonej na rzecz powodów kwoty tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej Sąd Okręgowy zasądził od daty wniesienia powództwa biorąc po uwagę, iż powodowie zgłosili pozwanemu roszczenia o odszkodowanie już w piśmie z 10 stycznia 2012 r. Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powodów odsetki w wysokości ustawowej, zgodnie z żądaniem pozwu.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł w punkcie VI i VII wyroku, na podstawie art. 113 ust. 1 i 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając go w punkcie III - w zakresie w jakim Sąd Okręgowy zasądził na rzecz A. W. kwotę 17 500 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 25 marca 2014 r. do dnia zapłaty; w punkcie IV – w zakresie w jakim Sąd Okręgowy zasądził na rzecz J. W. kwotę 13 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27 marca 2014 r. do dnia zapłaty oraz w pkt VI i VII - w zakresie w jakim zamiana wyroku i oddalenie powództwa spowodowałyby konieczność zmiany rozstrzygnięcia o kosztach. Zaskarżonemu orzeczeniu pozwany zarzucił naruszenie:

1. art. 446 § 3 kodeksu cywilnego, przez przyjęcie iż stosowną kwotą odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej związanej ze śmiercią K. W. jest kwota 40 000 zł, a J. W. kwota 30 000 zł, w sytuacji gdy powodowie uzyskują pomoc innych członków rodziny, sami szybko powrócili do pracy, co wskazuje, iż po śmierci córki ich sytuacja materialna nie uległa pogorszeniu;
2. art. 233 kodeksu postępowania cywilnego przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i przyjęcie, że okoliczności sprawy i zebrane dowody pozwalają na zasądzenie odszkodowania dla powodów w wysokościach określonych w wyroku.

W konkluzji skarżąca wniosła o zmianę wyroku:

- a) w odniesieniu do pkt III poprzez oddalenie powództwa również co do kwoty 17 500 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 25 marca 2014 r. do dnia zapłaty;
- b) w stosunku do pkt IV wyroku poprzez oddalenie powództwa także co do kwoty 13 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27 marca 2014 r. do dnia zapłaty;
- a) w odniesieniu do pkt VI, VII wyroku o zmianę w zakresie kosztów postępowania pierwszo instancyjnego, zgodną z wnioskami apelacji.

Ponadto pozwany wniósł o zasądzenie od powodów kosztów postępowania apelacyjnego.

Powodowie wnieśli o oddalenie apelacji, oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył:

apelacja nie jest zasadna i podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Zarzut naruszenia art. 233 par. 1 k.p.c. nie jest trafny. Sąd Okręgowy poddał zebrany materiał dowodowy wszechstronnej analizie, prawidłowo go ocenił i wywiódł z niego trafne wnioski, dlatego poczynione przez ten sąd ustalenia faktyczne Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne.

Chybiony jest również zarzut naruszenia art. 446 par. 3 k.c. Przyjęte przez Sąd Okręgowy kwoty odszkodowania są odpowiednie do stopnia znacznego pogorszenia sytuacji życiowej powodów po śmierci córki. Wbrew zarzutom apelacji kwoty 40.000 zł. i 30.000 zł. są umiarkowane, utrzymane w rozsądnych granicach i odpowiadają aktualnym warunkom ekonomicznym i stopie życiowej społeczeństwa. Apelacja nie zawiera argumentów, które mogłyby takie stanowisko podważyć.

W art. 446 par. 3 k.c. ustawodawca kreuje nie tylko obowiązek naprawienia szkody aktualnie doznanej przez poszkodowanego ale także obowiązek naprawienia szkody przyszłej, która ujawni się z wraz z upływem lat. Dla określenia zakresu takiego uszczerbku doniosłe znaczenie ma wiek zmarłego członka rodziny oraz poszkodowanych ubiegających się o przyznanie odszkodowania i ich stan zdrowia. Nie ulega wątpliwości, że zmarła świadczyła rodzicom pomoc w wypełnianiu codziennych obowiązków życiowych. Pomoc tę, choć nie miała charakteru finansowego, należy wycenić w pieniądzu. Z biegiem lat, powodowie potrzebować będą pomocy w większym zakresie, a fakt że obowiązki zmarłej przejęli inni członkowie rodziny powodów nie zwalnia pozwanego z obowiązku zapłaty odszkodowania. Osoby te wypełniają własne zobowiązania i nie świadczą za pozwanego, zatem ich pomoc nie zwalnia pozwanego z ciężącego na nim zobowiązania.

Zmarła w znacznym stopniu wyręczała matkę w pracach domowych: robiła zakupy, sprzątała, gotowała, zajmowała się młodszym bratem (upośledzonym w stopniu lekkim). Powódka po śmierci córki wymagała leczenia psychologicznego i psychiatrycznego, nadal przyjmuje leki. W przyszłości z uwagi na stan zdrowia niewątpliwie potrzebować będzie wsparcia fizycznego i psychicznego.

Powód utracił widzenie w lewym oku, zmarła córka była dla niego oparciem tak psychicznym jak i fizycznym. W miarę upływu czasu powód z uwagi na stan zdrowia także potrzebować będzie opieki.

Prawidłowo sąd I instancji dokonał indywidualizacji świadczeń przyznanych każdemu z powodów. Zaskarżone rozstrzygnięcie uwzględnia całokształt okoliczności sprawy, istotnych z punktu widzenia szczególnego charakteru odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej.

Skoro znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w rozumieniu art. 446 § 3 KC obejmuje nieuchwytne i trudne do wyliczenia szkody polegające nie tylko na pogorszeniu sytuacji materialnej, ale i na utracie realnej możliwości polepszenia, oraz ustabilizowania szeroko rozumianej sytuacji życiowej, to zrozumiałe jest, że takie szkody nie dają się ściśle matematycznie wyliczyć.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2010 r. I PK 88/10, 1). w pojęciu szkody w rozumieniu art. 446 § 3 KC mieszczą się zdarzenia zawierające w sobie elementy szkody materialnej i cierpienia psychicznego.2). mogą istnieć szkody, które w ogóle nie mają charakteru materialnego, lecz stanowią obiektywne pogorszenie sytuacji życiowej.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że w art. 446 § 3 KC jest mowa nie o odszkodowaniu w ogóle, lecz o „stosownym” odszkodowaniu, co wskazuje na rekompensowanie szkód pieniężnie niewymiernych. Wprawdzie konieczną przesłanką zastosowania art. 446 § 3 KC jest stwierdzenie, iż pogorszenie dotyczy warunków materialnych, a nie polega wyłącznie na cierpieniach moralnych będących następstwem śmierci osoby bliskiej poszkodowanego, to jednak nie oznacza to, że cierpienia moralne nie mają żadnego znaczenia i wpływu na ocenę pogorszenia sytuacji życiowej w rozumieniu art. 446 § 3 KC. Jest bowiem rzeczą notoryjną, że poważne cierpienia moralne wpływają

ujemnie na sprawność psychiczną i fizyczną, osłabiają energię życiową i inicjatywę, obniżają wydajność pracy, co z reguły wywołuje reperkusje w ogólnej sytuacji życiowej.

W okolicznościach niniejszej sprawy niesporne jest, że śmierć córki wywołała u obojga powodów osłabienie energii życiowej, co także wpłynąć musiało na określenie stosownej kwoty odszkodowania.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do uwzględnienia apelacji i z mocy art. 385 k.p.c. oddalił ją.

O kosztach procesu za II instancję Sąd Apelacyjny orzekł zgodnie z wynikiem sporu, w oparciu o art. 98 par. 1 i 3 k.p.c., mając na uwadze fakt, że apelacja wniesiona została 4.03.2016r. a zatem dla określenia należnych stawek wynagrodzenia pełnomocnika zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z 22.10.2015r. (Dz. U z 2015r. poz. 1800).

Ewa Kaniok Dorota Markiewicz Bernard Chazan